

Huvudman

Haparanda kommun
kommunen@haparanda.se

Ärendet

Tillsyn på grundskolan Gränsskolan i Haparanda kommun.

Beslut

Föreläggande

Skolinspektionen förelägger med stöd av 26 kap. 10 § skollagen (2010:800) Haparanda kommun att senast den **1 november 2022** ha vidtagit nedan angivna åtgärder avseende brister rörande särskilt stöd och rätten till utbildning. De vidtagna åtgärderna ska senast samma dag skriftligen redovisas till Skolinspektionen.

Om Haparanda kommun inte följer detta föreläggande kan mer ingripande sanktioner komma att aktualiseras.

Beslutet om föreläggande gäller omedelbart enligt 26 kap. 10 § tredje stycket skollagen. Beslutet om föreläggande får enligt 28 kap. 2 och 18 §§ skollagen inte överklagas.

Haparanda kommun ska vidta följande åtgärder

Särskilt stöd

1. Se till att rektorn startar utredningar av i vart fall eleverna 5 och 17 behov av särskilt stöd (elevförteckning aktbilaga 6). Rektorn ska dokumentera vilket datum utredningarna har startats för dessa elever. Denna dokumentation ska ges in till Skolinspektionen i samband med huvudmannens redovisning av vidtagna åtgärder den **1 november 2022** (3 kap. 7 § skollagen).
2. Se till att rektorn säkerställer att åtgärdsprogram utarbetas för varje elev som ska ges särskilt stöd. Rektorn ska dokumentera hur många beslut om åtgärdsprogram som fattats under perioden 1 juli 2022 till och med den 25 oktober 2022 samt särskilt redovisa om beslut om att utarbeta eller inte

utarbete åtgärdsprogram fattats för eleverna 15, 24, 25 och 29. Denna dokumentation ska ges in till Skolinspektionen i samband med huvudmannens redovisning av vidtagna åtgärder den **1 november 2022** (3 kap. 9 § och 29 kap. 10 § skollagen).

3. Se till att rektorn minst en gång under perioden 1 juli 2022 till den 25 oktober 2022 genomför en genomgång av samtliga elever på skolenheten som har beslut om särskilt stöd i form av anpassad studiegång. Rektorn ska säkerställa att besluten om anpassad studiegång utgår från ett konstaterat behov av stödåtgärden. Rektorn ska även säkerställa att det av besluten framgår vilka avvikelser som gjorts från timplanen och de ämnen och mål som annars gäller för utbildningen och att besluten innehåller en klagörande motivering. Rektorn ska dokumentera resultatet av genomgången och samtliga beslut om anpassad studiegång som fattats under perioden 1 juli 2022 till den 25 oktober 2022 ska ges in till Skolinspektionen i samband med huvudmannens redovisning av vidtagna åtgärder den **1 november 2022** (3 kap. 7, 9 och 12 §§, 29 kap. 10 § skollagen och 31 och 32 §§ förvaltningslagen (2017:900)).

Rätten till utbildning

1. Se till att vid minst ett tillfälle innan **30 september 2022** informera lärare och övrig skolpersonal om Haparanda kommuns utarbetade rutiner och skollagens krav på utredningsskyldighet vid upprepad eller längre frånvaro. Huvudmannen ska dokumentera skriftligt när och hur informationen har förmedlats. Denna dokumentation ska ges in till Skolinspektionen i samband med huvudmannens redovisning av vidtagna åtgärder den **1 november 2022** (2 kap. 34 § andra stycket och 7 kap. 3, 17 och 19 a §§ skollagen).
2. För varje uppmärksammas elev med upprepad eller längre frånvaro ska rektorn se till att det skyndsamt startas en utredning om orsakerna till frånvaron (och vid behov även en utredning om särskilt stöd). Utredningen ska genomföras i samråd med eleven och elevens vårdnadshavare samt med elevhälsan. Rektorn ska dokumentera när utredningar startats och slutförts för respektive elev under perioden 1 juli 2022 till och med den 25 oktober 2022. Denna dokumentation ska ges in till Skolinspektionen i samband med huvudmannens redovisning av vidtagna åtgärder den **1 november 2022** (7 kap. 19a § skollagen).
3. Säkerställa att det skyndsamt startas utredning om orsakerna till frånvaron för eleverna 4, 23 och 26 och att kompletterande eller uppdaterade utredningar aktualiseras för eleverna 5, 6 och 13. Rektorn ska dokumentera när utredningarna startats för respektive elev. Denna dokumentation ska ges in till Skolinspektionen i samband med huvudmannens redovisning av vidtagna åtgärder den **1 november 2022** (7 kap. 19 a § skollagen).
4. Se till att det för var och en av de elever som uppmärksammas och har en upprepad eller längre frånvaro vidtas åtgärder som bedöms nödvändiga för

att eleverna ska öka sin närvaro och fullgöra sin skolgång. Åtgärderna ska ha sin utgångspunkt i den utredning om frånvaro (och vid behov en utredning om särskilt stöd) som genomförts. De åtgärder som vidtas ska dokumenteras och en sammanställning över åtgärder som vidtagits för respektive elev med långvarig frånvaro ska ges in till Skolinspektionen i samband med huvudmannens redovisning av vidtagna åtgärder den **1 november 2022** (7 kap. 19 a, 21 och 22 §§ skollagen).

5. Se till att rektorn anmäler till huvudmannen när en utredning av en elevs frånvaro inletts. Huvudmannen ska dokumentera hur många anmälningar om frånvaro som rapporterade till huvudmannen under perioden datum för beslut till och med den 25 oktober 2022. Denna dokumentation ska ges in till Skolinspektionen i samband med huvudmannens redovisning av vidtagna åtgärder den **1 november 2022** (7 kap. 19 a och 22 §§ skollagen).

Anmärkning

Skolinspektionen tilldelar med stöd av 26 kap. 11 § skollagen (2010:800) Haparanda kommun en anmärkning avseende brister rörande elevens val. Haparanda kommun ska senast den **1 november 2022** vidta de åtgärder som huvudmannen bedömer är nödvändiga för att avhjälpa påtalad brist. De vidtagna åtgärderna ska senast samma dag skriftligen redovisas för Skolinspektionen.

Beslutet om anmärkning får enligt 28 kap. 2 och 18 §§ skollagen inte överklagas.

Områden utan konstaterade brister

Skolinspektionen avslutar ärendet i de delar det avser extra anpassningar, åtgärder för att motverka kränkande behandling och ordningsregler.

Om ärendet

Skolinspektionen har utifrån uppgifter om eventuella missförhållanden våren 2022 inlett en tillsyn av Gränsskolan i Haparanda kommun.

I tillsynen har Skolinspektionen kontrollerat om verksamheten vid Gränsskolan följer gällande bestämmelser om extra anpassningar och särskilt stöd, rätten till utbildning, skyldigheten att motverka kränkande behandling, ordningsregler och elevens val.

Tillsynen har genomförts genom att Skolinspektionen inledningsvis begärt in viss dokumentation, bland annat åtgärdsprogram och beslut om särskilt stöd, betygskatalog för vår- respektive höstterminen 2021, uppgifter om elever som riskerar att inte nå målen i utvalda ämnen och årskurser, uppgifter om elever som har problematisk skolfrånvaro och verksamhetens plan mot kränkande behandling. Skolinspektionen har därefter besökt skolan under tre dagar, den 10-12 maj 2022. Vid

skolbesöket har myndigheten genomfört intervjuer med elever, lärare, personal i elevhälsan, rektorn och biträdande rektorn.

Huvudmannen har getts tillfälle att yttra sig över allt material av betydelse för beslutet.

Skolinspektionens beslut utgör en samlad bedömning av vad som framkommit genom dokumentstudier och resultatet av genomförda intervjuer.

Motivering av beslutet

Huvudmannen ansvarar för att utbildningen genomförs i enlighet med bestämmelserna i skollagen, föreskrifter som har meddelats med stöd av skollagen och de bestämmelser för utbildningen som kan finnas i andra författningar (2 kap. 8 § skollagen). Vidare ska huvudmannen se till att nödvändiga åtgärder vidtas om det framkommer att det finns brister i verksamheten (4 kap. 7 § skollagen).

I de fall Skolinspektionen refererar till enskilda elever benämns de med siffror. Myndigheten har sammanställt en elevförteckning (aktbilaga 6) som kommunicerats med huvudmannen.

Föreläggande

Särskilt stöd

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

Av intervjuer med lärare, elevhälsa och rektorn framgår att det finns rutiner för att uppmärksamma och anmäla utredningsbehov av särskilt stöd när extra anpassningar bedöms otillräckliga. Oaktat skolans rutiner framgår av utredningen att det finns några elever som inte når kunskapskraven i flera ämnen men där utredningsbehov av särskilt stöd antingen inte anmälts eller utredning inte initierats. Av dokumentation som inkommit i ärendet framgår till exempel att elev 12 inte klarade kunskapskraven i flera ämnen vårterminen 2021 och fortsatt höstterminen 2021 (årskurs 9). I intervju med elevhälsan framgår att utredningsbehov inte anmälts och elevens stödbehov har överhuvudtaget inte diskuterats i elevhälsoteamet. Det framgår i intervju med elevhälsan att behovet av särskilt stöd inte heller utretts för elev 17. Förhållandet bekräftas i intervju med rektorn. Av betygs katalogen för höstterminen 2021 framgår att elev 17 endast uppnådde kunskapskraven i två ämnen. Av terminsbetyg för höstterminen 2021 framgår att elev 5 endast uppnådde kunskapskraven i fem ämnen och elevhälsan uppger i intervju att skolan inte genomfört någon pedagogisk utredning rörande behovet av särskilt stöd.

Intervjuade lärare, elevhälsan och rektorn berättar att när utredningsbehov av särskilt stöd anmäls fattar rektorn beslut om att initiera en pedagogisk utredning rörande behovet av särskilt stöd. Utredningen inleds med en kartläggning där specialpedagogen tillhandahåller kartläggningsunderlag som både elev, vårdnadshavare

och lärare fyller i. Därefter kan kompletterande utredningar aktualiseras. Efter avslutad utredning fattas beslut om särskilt stöd och åtgärdsprogram.

Oaktat rutinen att fatta beslut om särskilt stöd efter avslutad utredning framgår av utredningen att det finns elever där beslut saknas. I några fall rör det sig dock om elever vars utredning nyligen initierats eller är pågående, eleverna 15, 24, 25 och 29. Av intervju med elevhälsan framgår att en pedagogisk utredning genomförts avseende elev 6 men rektorn uppger i intervju att beslut om att upprätta eller inte upprätta åtgärdsprogram inte aktualiserats. Av betygskatalogen framgår att elev 30 inte når kunskapskraven i något ämne höstterminen 2021 och det saknas bedömningsunderlag i alla ämnen förutom ett. Elevhälsan uppger i intervju att eleven jobbat utifrån ett "anpassat schema" utan att åtgärdsprogram upprättats.

Av dokumentation, åtgärdsprogram som upprättats för elever i behov av särskilt stöd, framgår att beslutade särskilda stödåtgärder företrädesvis handlar om "anpassad skolgång" eller "anpassat schema". Elevhälsan uppger att åtgärden "anpassad skolgång" eller "anpassat schema" innebär detsamma som anpassad studiegång. Representanter för elevhälsan uppger det utöver de särskilda stödåtgärder som erbjuds elever finns ett behov av att personal med specialpedagogisk kompetens kan arbeta med vissa elever i behov av specifikt stöd. Elevhälsan uppger vidare i intervju att det inte finns något separat beslutsdokument rörande anpassad studiegång utan åtgärden framgår av själva åtgärdsprogrammen. Beslut fattas av rektorn. Elevhälsan uppger att de överväganden som ligger till grund för beslut om anpassad studiegång handlar om till exempel förhållandet att en elev upplever en hög belastning av att vara i skolan, har hög frånvaro eller varit borta mycket. Målsättningen är att anpassad studiegång ska ge effekt genom ökad närvaro på lektioner. Intervjuade lärare uppger att det ibland blir "inflation" i att elever inte vill läsa samtliga ämnen och att åtgärden anpassad studiegång endast ger effekt i några enskilda fall.

Av dokumentation som myndigheten granskat, åtgärdsprogram med beslut om anpassad studiegång framgår att besluten i flera fall saknar klagörande motivering som beskriver konkreta behov som ger skäl till att skolämnen anpassats bort för eleverna. I de flesta fall framgår dessutom inte hur elevens studiegång konkret anpassats och det redogörs inte för hur elevens aktuella undervisningstid ser ut eller vilka ämnen eller delar av ämnen som anpassats bort. Det framgår av utredningen att anpassad studiegång utvärderas i samband med utvärderingen av åtgärdsprogram vilket företrädesvis sker terminsvis.

Rättslig reglering

Av 3 kap. 7 § skollagen framgår bland annat att om det inom ramen för undervisningen, genom användning av ett nationellt kartläggningsmaterial eller ett nationellt bedömningsstöd, resultatet på ett nationellt prov eller uppgifter från lärare, övrig skolpersonal, en elev eller en elevs vårdnadshavare eller på annat sätt framkommer att det kan befaras att en elev inte kommer att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås eller de kravnivåer som gäller, trots att stöd har getts i form av extra

anpassningar inom ramen för den ordinarie undervisningen enligt 5 §, ska detta anmälas till rektorn. Detsamma gäller om det finns särskilda skäl att anta att sådana anpassningar inte skulle vara tillräckliga. Rektorn ska se till att elevens behov av särskilt stöd skyndsamt utreds. Behovet av särskilt stöd ska även utredas om eleven uppvisar andra svårigheter i sin skolsituation. Samråd ska ske med elevhälsan, om det inte är uppenbart obehövt. Om en utredning visar att en elev är i behov av särskilt stöd, ska han eller hon ges sådant stöd. Stödet ska ges med utgångspunkt i elevens utbildning i dess helhet, om det inte är uppenbart obehövt.

Av 3 kap. 8 § skollagen framgår att särskilt stöd får ges istället för den undervisning eleven annars skulle ha deltagit i eller som komplement till denna. Det särskilda stödet ska ges inom den elevgrupp som eleven tillhör om inte annat följer av denna lag eller annan författning.

Av 3 kap. 9 § skollagen framgår bland annat att ett åtgärdsprogram ska utarbetas för en elev som ska ges särskilt stöd. Av programmet ska behovet av särskilt stöd och hur det ska tillgodoses framgå. Av programmet ska det också framgå när åtgärderna ska följas upp och utvärderas och vem som är ansvarig för uppföljningen respektive utvärderingen. Eleven och elevens vårdnadshavare ska ges möjlighet att delta när ett åtgärdsprogram utarbetas. Åtgärdsprogrammet beslutas av rektorn. Om beslutet innebär att särskilt stöd ska ges i en annan elevgrupp eller enskilt enligt 11 § eller i form av anpassad studiegång enligt 12 § får rektorn inte överlåta sin beslutanderätt till någon annan. Om en utredning enligt 7 § visar att eleven inte behöver särskilt stöd, ska rektorn eller den som rektorn har överlåtit beslutanderätten till i stället besluta att ett åtgärdsprogram inte ska utarbetas.

Enligt 3 kap. 10 § skollagen ska det särskilda stödet ges på det sätt och i den omfattning som behövs för att eleven ska ha möjlighet att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås.

Av 3 kap. 11 § skollagen framgår att rektorn får besluta att särskilt stöd ska ges enskilt eller i en annan undervisningsgrupp (särskild undervisningsgrupp) än den som eleven normalt hör till, om det finns särskilda skäl.

Av 3 kap. 12 § skollagen framgår att om det särskilda stödet för en elev i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan eller sameskolan inte i rimlig grad kan anpassas efter elevens behov och förutsättningar, får ett beslut om särskilt stöd innebära avvikelser från den timplan samt de ämnen och mål som annars gäller för utbildningen (anpassad studiegång). I grundskolan, specialskolan och sameskolan ska den anpassade studiegången utformas så att eleven så långt som möjligt får förutsättningar att nå behörighet till gymnasieskolans nationella program. Rektorn ansvarar för att en elev med anpassad studiegång får en utbildning som så långt det är möjligt är likvärdig med övrig utbildning i den aktuella skolformen.

Av 28 kap. 16 § skollagen framgår att beslut i fråga om åtgärdsprogram enligt 3 kap. 9 § och beslut om särskilt stöd i en särskild undervisningsgrupp eller enskilt enligt 3 kap. 11 § eller anpassad studiegång enligt 3 kap. 12 § får överklagas hos Skolväsendets överklagandenämnd.

I 29 kap. 10 och 11 §§ skollagen stadgas vilka av förvaltningslagens (2017:900) bestämmelser som är tillämpliga vid myndighetsutövning enligt skollagen hos offentliga och enskilda huvudmän. Det gäller bland annat krav på partsinsyn, utredning, kommunikation, dokumentation och motivering av beslut. De beslut som kan överklagas enligt skollagens 28 kap. omfattas av förvaltningslagens bestämmelser om överklagande.

Av 31 § förvaltningslagen framgår att för varje skriftligt beslut ska det finnas en handling som visar dagen för beslutet, vad beslutet innehåller, vem eller vilka som har fattat beslutet, vem eller vilka som har varit föredragande och vem eller vilka som har medverkat vid den slutliga handläggningen utan att delta i avgörandet.

Av 32 § förvaltningslagen framgår bland annat att ett beslut som kan antas påverka någons situation på ett inte obetydligt sätt ska innehålla en klagörande motivering, om det inte är uppenbart obehövligt. En sådan motivering ska innehålla uppgifter om vilka föreskrifter som har tillämpats och vilka omständigheter som har varit avgörande för myndighetens ställningstagande.

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen bedömer att det finns elever vars behov av särskilt stöd inte anmäls eller utretts trots att det funnits uppenbara signaler om att så borde skett. Det finns flera exempel på elever som över tid saknar godkända betyg i flertalet skolämnen och elever som uppvisar andra svårigheter, till exempel frånvaroproblematik, men där utredningar av elevernas eventuella behov av särskilt stöd aldrig genomförts. Förhållandet att elevers svårigheter i skolsituationen inte uppmärksammas eller utreds skyndsamt riskerar att elever går miste om nödvändigt och behovsanpassat stöd för att utvecklas i riktning mot utbildningens mål.

Det utgör även en brist att det finns en elev där skolan genomfört en pedagogisk utredning rörande behovet av särskilt stöd men inte fattat beslut om att upprätta eller inte upp åtgärdsprogram. Det kan även konstateras att det finns en elev som är eller har varit föremål för anpassad studiegång utan att åtgärdsprogram upprättats.

Skolinspektionen bedömer även att flertalet av de åtgärdsprogram som granskats inte är konkret utformade utan förträdsvis innehåller information om på vilken plats eleven ska undervisas eller att eleven är föremål för anpassad studiegång. Samtliga åtgärdsprogram som myndigheten tagit del av innehåller beslut om anpassad studiegång.

Skolinspektionen konstaterar att det finns brister i hur skolan hanterar anpassningar av elevers studiegång. Bland annat framgår inte elevens behov av åtgärden på ett tydligt sätt i själva besluten då de saknar en klagörande motivering och det framgår inte alltid vilka ämnen eller delar av ämnen som anpassats bort. I flera fall förefaller åtgärden närmast ha vidtagits för att komma tillrätta med omfattande skolfrånvaro. Omfattande frånvaro motiverar i sig inte ett beslut om anpassad studiegång utan det ska framgå att eleven har konkreta och utredda behov av en så ingripande särskild stödåtgärd och den ska vara begränsad i tid. Skolinspektionen

konstaterar att såväl skollagen som förvaltningslagens krav på innehåll, utformning och motivering av beslut har förbisetts.

Frånvaro och rätten till utbildning

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

Av utredningen framgår att det finns ett stort antal elever som har omfattande frånvaro från utbildningen. Lärare uppger att det finns många elever som har mer än 50 procents frånvaro och vissa elever har inte setts till på flera terminer. Att det finns många elever med långvarig frånvaro bekräftas i intervju med såväl representanter för elevhälsan som med rektorn. Rektorn berättar att det även finns en problematik kring elever som befinner sig på skolan men inte närvarar på lektioner.

Intervjuade lärare uppger att det finns en uttalad rutin där rektorn klargjort att mentorn ska ringa hem till elevens vårdnadshavare om frånvaron överstiger tio eller femton procent. Det åligger undervisande lärare att kontrollerar närvaro och registrera i skolans lärplattform. Det är sedan mentorernas ansvar att göra sökningar i systemet för att uppmärksamma elever med hög frånvaro. En lärare uppger att det ska finnas en skriftlig rutin och "en blankett" som ska användas vid samtal med vårdnadshavare. En lärare beskriver att denne brukar kontrollera frånvaron ungefär två veckor in på terminen och därefter inför utvecklingssamtal samt i mitten av terminen. Om närvaron inte förbättrats lyfts ärendet till elevhälsoteamet. Intervjuade lärare uppger att när elevhälsoteamet kontaktas så händer det inte så mycket utan det faller tillbaka på mentorn att hålla kontakt med hemmet. Lärare uppger att de många gånger "lär känna familjerna" och därmed vet med sig att det är en elev som inte brukar skolka och ofta är sjuk och då behövs ingen utredning. Lärare uppger att det däremot finns föräldrar som håller sina barn hemma eller anmäler frånvaro på begäran av barnet. Lärare berättar att om det i samtal med hemmet inte framkommer att det inte finns medicinska orsaker till frånvaron så är åtgärden att mentorn fortsätter ringa elevens föräldrar. Lärare ger exempel på en elev som varit hemma under flera terminer där vårdnadshavare inte kommer till möten, elev 10. Lärare berättar även att det finns elever som inte setts till i skolan, elev 3 och 14. Lärare tillägger att det är oklart varför elev 14 är frånvarande. Intervjuade lärare uppger att det inte finns tillräckligt med kompetens eller resurser för att utreda orsaker till frånvaro och att det ofta glider tillbaka på mentorn att upprätthålla kontakt med hemmet. Flera lärare uppger i intervju att de behöver mer hjälp i arbetet med frånvarande elever.

Rektorn uppger att det finns skriftliga rutiner för arbetet med hög skolfrånvaro och myndigheten får i samband med tillsynsbesöket ta del av dokumenterad rutin "Handlingsplan vid elevs frånvaro, Haparanda stad 2020-02-25". Rektorn berättat att det är mentorernas ansvar att uppmärksamma och bevaka frånvaro, prata med elever och ringa föräldrar. Rektorn berättar att det krävs en aktiv sökning på elever i systemet för att kontrollera om en elev har upprepad eller längre frånvaro. Rek-

torn uppger att svårigheten ligger i att utröna vad som är orsaken till en elevs frånvaro och rektorn uppger att skolan utreder "mer pedagogiskt" istället för att utreda själva frånvaron. Rektorn uppger att skolan har kommit fram till att det behövs bättre utrednings- och stödmaterial för att genomföra utredningar om frånvaro. Rektorn uppger att det är uttalat att alla ska jobba utifrån den handlingsplan som finns upprättad, Handlingsplan vid elevs frånvaro. Rektorn uppger att denne tror att samtliga mentorer följer frånvaro men inte rutinen i alla delar. Rektorn uppger att om skolan misstänker att det finns vårdnadshavare som inte uppfyller sin del av ansvaret för att en elev ska komma till skolan så görs en orosanmälan. Det aktualiseras samverkan med andra aktörer kring vissa elever. Rektorn berättar att huvudmannen kan ta del av statistik och att nämnden kan efterfråga information om frånvaro. Rektorn uppger i intervju att orsakerna till frånvaron inte utretts för eleverna 4, 23 eller 26. Rektorn berättar att elev 19 är "ett ärende hos elevcoachen". Rektorn berättar att vårdnadshavare till elev 13 inte förmår skicka eleven till skolan, eleven har inga inlärningssvårigheter men är inte i skolan. Skolan har gjort flera orosanmälningar och eleven har varit frånvarande i tre terminer. Rektorn uppger att elev 6 är helt frånvarande. Skolans bedömning är att det inte är något i skolan som utgör hinder att närvara. Rektorn uppger att det inte framkommit att eleven inte skulle vara mottaglig för undervisning och skoluppgifter läggs ut digitalt men lämnas inte in.

Rektorn uppger att åtgärder som kan aktualiseras för elever med hög frånvaro är anpassad studiegång, samtal med elevcoach eller kuratorn samt undervisning i mindre sammanhang.

Representanter för elevhälsan uppger att det är mentorns ansvar att kontakta hemmet vid frånvaro och frånvaro kan tas upp i elevhälsoteamet eller vid elevhälsokonferenser. Representant för elevhälsan uppger att denne tror att skolan med hjälp av externa aktörer tar reda på om en elev är mottaglig för undervisning om det framkommer att eleven har ett dåligt mående och kontakt med extern vårdgivare. Elevhälsan uppger att skolan fått information om att elev 38 är sjukskriven utifrån mående varför eleven ska få ett anpassat schema. Representant för elevhälsan tillägger att denne funderat över om skolan beslutar om anpassad studiegång för snabbt för elever med frånvaro. Elevhälsan uppger i intervju att det saknas noteringar om orsakerna till frånvaron för elev 16. Elevhälsan berättar att elev 6 är "hemmasittare" och det finns ingen utredning orsakerna till frånvaron för elev 5. Rektorn uppger i intervju att elev 5 är sjukskriven av annan aktör men hade närvaro under höstterminen 2021.

Vid en elevintervju berättar en elev att denne haft period av skolfrånvaro och kontakten från skolan var ett mejl där profession inom elevhälsan uppmanade eleven att komma till skolan. Ingen hörde av sig från skolan gällande undervisning eller skoluppgifter under perioden av frånvaro.

Rättslig reglering

Enligt 7 kap. 2 § skollagen har barn som är bosatta i Sverige skolplikt.

Enligt 7 kap. 3 § skollagen har alla barn som omfattas av skolplikten rätt till kostnadsfri grundläggande utbildning.

Enligt 7 kap. 17 § skollagen ska en elev i grundskolan delta i den verksamhet som anordnas för att ge den avsedda utbildningen, om eleven inte har giltigt skäl att utebli.

Enligt 7 kap. 19 a § skollagen framgår att om en elev har upprepad eller längre frånvaro ska rektorn, oavsett om det är fråga om giltig eller ogiltig frånvaro, se till att frånvaron skyndsamt utreds om det inte är obehövt. Utredningen ska genomföras i samråd med eleven och elevens vårdnadshavare samt med elevhälsan. Om förutsättningarna för en utredning om särskilt stöd är uppfyllda ska även en sådan utredning inledas. När en utredning om en elevs frånvaro har inletts ska rektorn se till att frånvaron snarast anmäls till huvudmannen.

Enligt 7 kap. 20 § skollagen ska den som har vårdnaden om ett skolpliktigt barn se till att barnet fullgör sin skolplikt.

Av 7 kap. 21 § skollagen framgår att hemkommunen i frågor som rör skolpliktiga elever som avses i 19 a § vid behov samordna insatserna med samhällsorgan, organisationer eller andra som berörs.

Av 7 kap. 22 § skollagen framgår att huvudmannen ska se till att eleverna i huvudmannens förskoleklass, grundskola och särskola fullgör sin skolgång.

Av 7 kap. 23 § skollagen framgår att hemkommunen får förelägga elevens vårdnadshavare att fullgöra sina skyldigheter vid vite, om en skolpliktig elev inte fullgör sin skolgång och detta beror på att elevens vårdnadshavare inte gjort vad denne är skyldig att göra för att så ska ske.

Skolinspektionens bedömning

Skollagen anger en ovillkorlig rätt för alla barn med skolplikt att få tillgång till utbildning inom grundskolan. För att inga barn ska gå miste om denna rättighet innehåller skollagen bestämmelser om dels en skyldighet för kommunerna att se till att alla barn får föreskriven utbildning, dels ett ansvar för barnets vårdnadshavare att se till att barnet fullgör sin skolgång. Skolan, huvudmannen och ytterst hemkommunen, har ett långtgående ansvar för att elever ska få sin rätt till utbildning tillgodosedd.

Om en skolpliktig elev av någon anledning inte fullgör sin skolgång ska skolan snarast utreda de bakomliggande orsakerna till frånvaron och sätta in adekvata åtgärder så att eleven så fort det är möjligt får sin rätt till utbildning tillgodosedd. Det krävs här ett aktivt arbete med insatser utifrån en grundlig och allsidig utredning av orsakerna till en elevs frånvaro för att en frånvarande elev ska komma till undervisning i skolan. Om insatserna inte ger resultat ska dessa förändras eller intensifieras. I arbetet kan ingå att ge eleven särskilt stöd i form av motivationsarbete och andra insatser som eleven är i behov av för att kunna gå till skolan. Det ställs stora krav på skolan att under elevens frånvaro vara aktiv, vidta åtgärder och med kontinuitet följa upp dessa för att vid behov ompröva dem i syfte att tillgodose elevens rätt till

utbildning. Som en åtgärd har kommunen möjlighet att förelägga vårdnadshavare vid vite att se till att eleven kommer till skolan.

Skolinspektionen bedömer att det finns brister i skolans arbete med att utreda de bakomliggande orsakerna till elevers frånvaro och det kan konstateras att huvudmannens utarbetade rutiner och handlingsplan vid elevfrånvaro inte är känd för samtlig personal. Det framkommer att det i flera elevärenden inte aktualiserats någon som helst utredning av frånvaron trots att det rör elever som uppmärksammas med omfattande, långvarig eller upprepad frånvaro. Skolinspektionen bedömer att skolan behöver genomföra mer grundliga och allsidiga utredningar i samråd med elevhälsan. Skolinspektionen konstaterar att elevhälsan, för att kunna stötta skolans personal i sitt arbete med elevers frånvaro, behöver ha en tydligare och mer utvecklad roll i arbetet med att utreda frånvaro. Avsaknad av tillräcklig utredning av de bakomliggande orsakerna till frånvaro medför och riskerar att medföra att de åtgärder som sätts in förblir otillräckliga och elevers rätt till utbildning tillgodoses inte.

Det är en brist att skolan i flera fall inte utrett om frånvaron är giltig eller ogiltig. Bedömning och ställningstagande till frånvarons giltighet är avgörande för vilken typ av åtgärd som aktualiseras enligt skollagen. Vid normal sjukfrånvaro finns det sällan skäl att ifrågasätta vårdnadshavarens anmälan och uppgifter om en elevs hälsotillstånd men vid långvarig eller återkommande sjukfrånvaro kan det vara så att vårdnadshavarnas uppgifter ensamma inte är tillräckliga för att kunna bedöma om frånvaron faktiskt är giltig. Då behöver frånvaron styrkas av läkarintyg eller annat medicinskt underlag för att kunna bedömas som giltig. I ett sådant intyg behöver det framgå om eleven är för sjuk för att vara i skolan och i så fall i vilken omfattning. Den omständigheten att en elevs frånvaro är anmäld sjukfrånvaro av förälder utesluter inte att frånvaron, vid en utredning av de bakomliggande orsakerna, ändå kan betraktas som ogiltig.

Skolinspektionen kan även konstatera att rektorn förbisett skyldigheten att snarast anmäla till huvudmannen när en utredning av en elevs frånvaro inletts.

Val av ingripande

Skolinspektionen får förelägga en huvudman som står under dess tillsyn att fullgöra sina skyldigheter, om verksamheten inte uppfyller de krav som följer av de föreskrifter som gäller för verksamheten (26 kap. 10 § skollagen).

Haparanda kommuns verksamhet vid Gränsskolan uppfyller inte författningarnas krav vad gäller särskilt stöd och rätten till utbildning. Det finns därför skäl att förelägga Haparanda kommun att fullgöra sina skyldigheter och vidta åtgärder för att avhjälpa bristerna.

Anmärkning

Elevens val

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

Elever uppger de inte själva får välja ämne inom elevens val. Elever berättar att de tilldelas svenska, matematik eller engelska om de inte uppnår kunskapskraven. Eleverna uppger att även de elever som når kunskapskraven tilldelas ämne inom elevens val, exempelvis idrott. I intervju med lärare bekräftas att elever inte får välja ämne inom elevens val. Lärare berättar att det har varit hög frånvaro under perioden av pandemin Covid-19 varför skolan valt att satsa på elever som inte når kunskapskraven vilket inneburit att eleverna inte tillåts välja fritt inom elevens val. Lärare uppger att inte heller de elever som når kunskapskraven får välja fritt utan de tilldelas till exempel bild eller idrott. Lärare uppger att det inte är elevens val men samtidigt har upplägget fungerat som ett ytterligare och bra stöd till elever som har svårt att nå kunskapskraven.

Rättslig reglering

I 10 kap 4 § skollagen återfinns en uppräknning av de ämnen som undervisningen i grundskolan ska omfatta. Av tredje stycket framgår att det ska finnas elevens val där undervisningen ska syfta till att fördjupa och bredda elevens kunskaper i ett eller flera ämnen.

Av 9 kap 8 § skolförordningen (2011:185) framgår att huvudmannen ska erbjuda eleverna ett allsidigt urval av ämnen som elevens val.

I 9 kap. 11 § skolförordningen stadgas att undervisning i ett ämne inom elevens val eller skolans val till sitt innehåll och sin inriktning ska vara förenlig med kursplanen och med kunskapskraven.

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen konstaterar att eleverna inom elevens val inte ges möjlighet att själva välja ämne att fördjupa eller bredda sina kunskaper inom vilket utgör en brist. Elever ska ges möjlighet att välja mellan ett allsidigt urval av ämnen. Att använda elevens val som en stödåtgärd för att elever ska nå kunskapskraven i ett ämne är inte förenligt med författningarnas krav.

Val av ingripande

Skolinspektionen får i stället för att meddela ett föreläggande tilldela en huvudman som står under dess tillsyn en anmärkning vid mindre allvarliga överträdelser av vad som gäller för verksamheten (26 kap. 11 § skollagen). Huvudmannen är då skyldig att inom viss tid åtgärda de brister som föranlett anmärkningen. Haparanda kommuns verksamhet vid Gränsskolan uppfyller inte författningarnas krav vad gäller utformningen av elevens val eftersom eleverna inte själva får välja ämne. Utredningen visar dock att undervisningen som bedrivs inom elevens val syftar till att fördjupa och bredda elevernas kunskaper i flera ämnen, såväl teoretiska som praktiska. Mot denna bakgrund bedömer Skolinspektionen bristen som mindre allvarlig och finner därför skäl att tilldela Haparanda kommun en anmärkning.

Områden utan konstaterade brister

Extra anpassningar

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

Intervjuade lärare uppger att det är upp till varje lärare att uppmärksamma behov av och erbjuda extra anpassningar i undervisningen. Lärare berättar att profession inom elevhälsan tillhandahållit stödmaterial med exempel på extra anpassningar som kan användas inom ramen för den ordinarie undervisningen. Lärare uppger att elever erhåller extra anpassningar och om lärare uppmärksammar att extra anpassningar inte är tillräckliga "lyfts" eleven till elevhälsoteamet, antingen via ämneslärare eller elevens mentor. Lärare uppger att extra anpassningar kan handla om anpassat material, anpassade uppgifter, tekniska hjälpmedel, möjlighet att redovisa muntligt istället för skriftligt eller möjlighet till undervisning i mindre grupp.

Elevhälsan uppger att specialpedagogen är delaktig i arbetet med extra anpassningar genom handledning av lärare och vid frågor och funderingar. Elevhälsan uppger att i ämnet matematik finns speciallärare som arbetar med elever och tillhandahåller bland annat extra anpassningar. Rektorn uppger att det finns en uttalad rutin som handlar om att extra anpassningar ska erbjudas och genomföras i klassrummet av samtlig undervisande personal och det ska ske kollegial samverkan i arbetslagen och lärare kan efterfråga och erhålla handledning av speciallärare och specialpedagog.

Elever uppger i intervju att det är lätt att få hjälp och stöd i klassrummet av undervisande lärare.

Rättslig reglering

Av 3 kap. 5 § skollagen framgår att om det framkommer att det kan befaras att en elev inte kommer att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås eller de kravnivåer som gäller, och inte annat följer av 7 §, ska eleven skyndsamt ges stöd i form av extra anpassningar inom ramen för den ordinarie undervisningen. Stödet ska ges med utgångspunkt i elevens utbildning i dess helhet, om det inte är uppenbart obehövligt.

Skolinspektionens bedömning

Av ovan redovisade omständigheter framkommer inte att Haparanda kommun brutit mot bestämmelserna när det gäller extra anpassningar. Ärendet ska därför avslutas i denna del.

Åtgärder för att motverka kränkande behandling

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

Skolinspektionen har tagit del av skolenhetens plan mot kränkande behandling som

bland annat innehåller en kartläggning, nulägesanalys, utvärdering och beskrivning av förebyggande åtgärder för att motverka kränkande behandling.

Intervjuade lärare uppger att vid kännedom om att en elev upplever sig utsatt för kränkande behandling aktualiseras samtal med den elev som upplever sig utsatt för att närmare ta reda på vad som inträffat och vilka som är inblandade. Upplevelsen av en elevs utsatthet anmäls i ett digitalt system och det är den som uppmärksammar eller får kännedom om att en elev upplever sig utsatt som omgående anmäler händelsen digitalt så att händelsen finns registrerad. Lärare uppger att när en händelse anmäls i systemet så hör rektorn av sig för säkerställande av att händelsen utreds. Vissa händelser kan utredas genom samtal med inblandade elever medan det i vissa fall krävs en mer omfattande utredning och uppföljning av situationen för att säkerställa att tillräckliga åtgärder vidtagits för att få den kränkande behandlingen att upphöra. Lärare berättar att profession inom elevhälsan ofta involveras i utredningar av kränkande behandling och genomför samtal med elever. Lärare uppger att även huvudmannen får kännedom om kränkande behandling via anmälan i det digitala systemet.

Rättslig reglering

Av 6 kap. 8 § skollagen framgår att huvudmannen ska se till att det varje år upprättas en plan med en översikt över de åtgärder som behövs för att förebygga och förhindra kränkande behandling av barn och elever. Planen ska innehålla en redogörelse för vilka av dessa åtgärder som avses att påbörjas eller genomföras under det kommande året. En redogörelse för hur de planerade åtgärderna har genomförts ska tas in i efterföljande års plan.

Enligt 6 kap. 10 § skollagen är en lärare eller annan personal som får kännedom om att en elev anser sig ha blivit utsatt för kränkande behandling i samband med verksamheten skyldig att skyndsamt anmäla detta till skolans rektor. Rektor är i sin tur skyldig att anmäla detta till huvudmannen. Huvudmannen är skyldig att skyndsamt utreda omständigheterna kring de uppgivna kränkningarna och i förekommande fall vidta de åtgärder som skäligen kan krävas för att förhindra kränkande behandling i framtiden

Skolinspektionens bedömning

Av ovan redovisade omständigheter framkommer inte att Haparanda kommun brutit mot bestämmelserna när det gäller åtgärder för att motverka kränkande behandling. Ärendet ska därför avslutas i denna del.

Trygghet och ordningsregler

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

Elever uppger i intervju att de känner sig trygga och att skolan, utifrån händelser som inträffat, vidtagit åtgärder för ökad trygghet. Eleverna berättar att skolan har ordningsregler. Några elever uppger att de inte fått lämna synpunkter medan

andra elever beskriver att ordningsregler har diskuterats i elevrådet där elever medverkat via elevrådsrepresentanter. Några elever berättar även att ordningsreglerna diskuterats i klassen.

Lärare uppger att elever via elevrådsrepresentanter varit med och utarbetat skolans ordningsregler. Lärare uppger att om någon elev bryter mot ordningsreglerna så får eleven först en tillsägelse och därefter en elevanteckning och samtal med elevens vårdnadshavare.

Rättslig reglering

Av 5 kap. 3 § skollagen framgår att utbildningen ska utformas på ett sådant sätt att alla elever tillförsäkras en skolmiljö som präglas av trygghet och studiero.

Enligt 5 kap. 5 § skollagen ska ordningsregler finnas för varje skolenhet som beslutas av rektor. De ska utarbetas under medverkan av eleverna och följas upp på varje skolenhet.

Skolinspektionens bedömning

Av ovan redovisade omständigheter framkommer inte att Haparanda kommun brutit mot bestämmelserna när det gäller ordningsregler. Ärendet ska därför avslutas i denna del.

Beslutet har fattats av enhetschef Eva-Lena Ölund Brändström.

Juristen Ylva Ohlsson har varit föredragande i ärendet.

I ärendets slutliga handläggning har även utredaren Ann-Sofie Andersson medverkat.